

Подход

Соня Ангелова засвидетелства със своето „аз”, подплатено от по-неангажирания разказ в трето лице. Малко странно раздвоение. Може би за да покаже раздвоението на тази, която си представя един друг живот. У имигранта живеят двама човека, този, който живее в родната си страна и онзи, който се устройва в една нова страна.

„Цял океан дели тази млада жена, след която тя тръгва, и зрялата жена, в каквата тя се превръща: океан от сълзи, от негодувание, от гордост, океан от думи на много езици, дълги и зими и отчаяние. Безброй часове, месеци, години на очакване на скъпи на сърцето й хора. Договорили са се да се съберат в свободната страна. Само тя е там”. (стр. 20)

Куба

Младата жена е последвала родителите си в Куба. Тригодишна служба за баща ѝ в страната на Кастро. Тя се опитва да живее по кубински. Защото чужденците в страната на Фидел живеят в затворена среда. Тя учи, смята да стане лекар, изживява първите си любви, но жаждата ѝ за свобода не е удовлетворена. Не си представя завръщане в София, подготвя бягството си със съучастие на кубинско семейство. Тя ще избяга от грубия си баща, от всички принуди и забрани. Ще стане свободна жена. По време на полет до България с междинно кацане в Нюфаундленд тя бяга от надзора и иска политическо убежище. „Разбраха ме. Повтарят го така, както е редно. Йес, йес. Мъжът, към когото се обърнах, върви пред мен, вижда, че бързам. Въвежда ме в офиса си, имам време само да прочета табелата на вратата. Имиграция. Това е вратата! Бях минала през нея, без да я видя. Беше отворена! Прекрачих прага. Влизам в тази страна, на тази територия, както се приема нова религия. Имигрантските власти. Това е прераждане. Тук съм в безопасност. Чувствам го. Очаква ме неизвестното. Аз го пожелах. Такава съм. Имигрантка. (стр. 81)

Аутсайдер

Цели дни, без да знае какво ѝ носи бъдното. И всичко се мени. Тя се оказва в Квебек, трупа начални знания по френски език. Първа работа. Ще живее в Квебек, Канада.

Най-патетичното в разказа на Соня Ангелова е самотата, която задушава имигрантката, празнотата в живота ѝ, в главата ѝ и в този нов език, с който не може да изрази всичко, което тя чувства. Въпреки невиджаните усилия, тя ще си остане различна в този нов свят. Съществува празнота, която не може да бъде запълнена.

„Няма да ти го кажат, но мястото ти е там, където си родена. Винаги ще си останеш чужденка, дъще. Чужденецът винаги си е чужденец, дори и да има приятели.” (с. 130).

За нещастие Соня Ангелова прекосява набързо най-значимите момента от живота си. Бихме желали да узнаем повече за тази жена, изоставила всичко, за да заживее и да пише по френски. Имала е свой живот в Квебек, деца, които е родила, но тя не говори за тях. Усещаме, че се докосваме до човешка драма, каквато трудно можем да си представим. Вероятно това е причината за фрагментацията на разказа, на дневника на майка ѝ и на писмата, които ни въртят в кръг. Соня Ангелова не е престанала да се визира в живота си, за да ни покаже всичките му страни. Понякога е необходимо доста време, за да успееш да покажеш раната в своя живот.

.....
.

Необичайният път на една политическа бежанка, днес писателка, пишеща на френски език в Квебек

Франс ван Дюн

Авторът е бил последователно преподавател в Африка и Квебек, чиновник в Министерството на имиграцията в Брюксел, преди да основе регионалния вестник „Екривен пюблик” в Асомпсион и да разкаже за пътя на петима имигранти в своята книга „Да изоставиш всичко заради свободата”.

Преди известно време получих по електронната поща кратко видео, представящо улична сцена от един американски град. Един възрастен мъж с присвити очи се е настанил на земята сред парчета от картон, с малка метална кутия пред себе си. До него, една табела със следните думи:
Сляп съм. Смилете се над мен.

Повечето от минувачите, забързани, хвърлят по един разсеян поглед към картината. Малцина са онези, които пускат по някоя монета в кутията. Идва млада жена. Подминава, но веднага след това се връща. Поглежда мъжа, взема парче картон и с флумастер написва следните думи: Какъв прекрасен ден е днес! Но аз не виждам нищо. Госпожицата продължава по пътя си. Изведнъж мнозина други минувачи обръщат внимание на тази сцена, спират и пускат пари в консервната кутия. А слепецът едва е имал време да напише обувките на мистериозното присъствие пред него и да отгатне как изглежда.

Това видео имаше следното заглавие: Силата на думите. Имах шанса наскоро да срещна Соня Ангелова. На края на разговора ни, разхождайки се по улица „Лорие” в Монреал, си спомних изведнъж за това кратко видео. Скоро разбирате за причината да направя тази връзка.

София- Под оловен похлупак

България е малко позната страна със стара славянска цивилизация. Населението и почти не надвишава това на Квебек. Столицата София все още пази останките от няколко империи, заемали страната през вековете: гръцка, римска, османска.. Никоя от тях не е успяла да се вкорени в нея завинаги.

Намираме се в началото на 50-те години- Соня ходи на училище с другарките си и прекосява центъра на града. Прилежна ученичка, вече се е насочила към езиците. Първо към руския. Тя харесва също хубавите книги. В края на седмицата тя придружава баща си, агроном със селски корени, в предградията, където семейството има градина. Соня се учи да обича земята.

Но България се е превърнала в сателит на Съветския съюз в края на Втората световна война. Комунистическият режим там налага задушаваша идеологическа доктрина, която осъжда всичко, което е извън колективните норми. И дума не може да става за религиозно обучение. Православната църква оцелява почти нелегално. За малката Соня няма светена вода като в Квебек!

Куба, междинен етап

Соня е шестнадесетгодишна, когато баща ѝ приема да помага с работата си на комунистическа Куба. Той заминава там преди семейството си.

Намираме се в 1968 година. Големи безредици в Чехословакия: Пражка пролет с появата на комунистически режим с човешки облик, брутално смачкан от руската армия и войските от Варшавския договор.

Когато най-последно семейство Ангелови успява да стигне до бащата в Куба и каца в Прага, Соня преживява шок. Официалната информация относно Пражката пролет, каквато се разпространява в България, се оказва абсолютно манипулирана. Девојката отваря за първи път очи за същността на комунистическата диктатура. Разтърсена, засрамена, тази констатация ще остави у нея рани завинаги.

Тригодишното ѝ пребиваване в Куба, между 16 и 19-тата ѝ година, е белязано със знака на раздвоението. От една страна, Соня открива с възхита латиноамериканската култура. След разочароваща година по медицина, тя се впуска в изучаването на испанския език на Сервантес, Федерико Гарсия Лорка и Габриел Гарсия Маркес и вече е твърдо убедена, че нейният път и призвание се ориентират в областта на литературата. Пак в Хавана младата студентка изживява първите си трепети.

Но от друга страна, слънцето на Хавана хвърля също сянка. Нещо буксува. Малката българска колония остава под ръководството на далечното си българско правителство.

Материалните привилегии не осигуряват свобода. А Соня изпитва безвъзвратен порив към широта и независимост. Тя иска да отхвърли игото на потискащата стадност. И именно чрез бягството ѝ в Канада се подготвя тайно желанието ѝ за

освобождение. На 19 години, сама, тя надхитря всички контролни органи. Преструвайки се че се прибира в София със самолет, тя слиза от него в Гандер, за да стъпи на канадска земя. Номерът ѝ е успешен. Приета е като политическа бежанка.

Трудното изпитание по аклиматизирането в Квебек

Девет години в Гаспезия, на края на едно землище. Изключителна съдба за млада емигрантка. Намираме се в края на 70-те години, времето на flower power, когато гражданите се опитват да се върнат към земята и мечтаят за едно ново общество. В тези опити има нещо по-добро и нещо още по-лошо. Соня се присъединява към една група и често пъти изживява трудно тези фундаментални опити. Създава връзки с малцината си съседи. Близостта със земята ѝ напомня за градината им край София. Ръчният труд и възстановяването на старите постройки я връща към известно равновесие. Майчинството ѝ осигурява сигурно убежище, докато нетрайната любов я принуждава да се утвърди като бореща се и твърда жена. Гаспезия е изцяло под френско влияние. Младата българка слуша, говори, чете. Тя жонглира с думите и започва да пише. По-късно, в началото на тридесетата си годишнина, тя си осигурява шанса да посещава университета Лавал, където получава бакалавърска степен по литература и история на изкуството. Пътят ѝ е по-сигурен от всякога. Това е пътят на писането, в който поетичното вдъхновение изпълва непрестанно ту някой роман, ту театралните пиеси, новелите или детските книги. Да, смятат преди всичко, че тя е поет от типа на Жак Превер, когото е открила през юношеството си. Впрочем писателката сътрудничи на множество списания, работи по много начини за културните развлечения, предлага литературни творчески ателиета и изнася лекции.

Да се срещнеш със Соня Ангелова

Да срещнеш лично Соня Ангелова е едновременно привилегия и откриване на едно ново лице на планетата на културите, лице оригинално, вдъхващо доверие, сияйно. Но читателят няма за

какво да завижда на интервюиращия. Достатъчно е да се срещне с нейните книги. Най-добре ще е да започне с Речника на годините на изгнание. Този литературен жанр е нещо като пачуърк. Всяко ново парче има своя чар. Някои от тях непременно трябва да се прочетат: Изкуство – Демокрация – Надежда – Безпокойство – Икона – Градина – Дом – Носталгия – Типи – Живот – Глас. Ансамбълът излъчва една хармонична цялост и разкрива многозначителния образ на една жена в синхрон с общите ценности на квебекците – език, светско общество, равенство между половете, ненасилствена демокрация, чувство за солидарност, личностна свобода – като успоредно с това оставя ярна на своята българска култура, която непрестанно свързва Запада и Изтока. Но под перото на Соня, всичко, до което то се докосва, носи белега на нейната оригинална индивидуалност. Като писателка Соня Калева Ангелова все още е млада. Тухла по тухла, тя съгражда творбата си на френски, езикът, превърнал се в нейна втора родина. Тя овладява богатството, нюансите и борбеността му.

Тази жена на плановете и на предизвикателствата никога не се е стремяла към печалбата, а се включва в разнообразна взаимопомощ. Отгоре на всичко тя вярва в силата на думите и в комуникативната им красота. Поради това написаното от нея спонтанно ми напомнят за табелата на възрастния слепец на тротоара на булеварда в Ню Йорк.